

Isaac van Geelkercken 1615-1672

Citation for published version (APA):

Hendriks, M. (2014). Isaac van Geelkercken 1615-1672: Landmeter, wijnroeier, vestingingenieur en postmeester. In I. D. Jacobs, & J. A. E. Kuys (Eds.), *Biografisch Woordenboek Gelderland: Bekende en onbekende mannen en vrouwen uit de Gelderse geschiedenis* (Vol. 10, pp. 51-54). Uitgeverij Verloren.

Document status and date:

Published: 01/01/2014

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

<https://www.ou.nl/taverne-agreement>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

pure-support@ou.nl

providing details and we will investigate your claim.

Downloaded from <https://research.ou.nl/> on date: 10 Dec. 2022

Open Universiteit
www.ou.nl

BIOGRAFISCH WOORDENBOEK GELDERLAND

deel 10

*Bekende en onbekende mannen en vrouwen
uit de Gelderse geschiedenis*

Redactie:

drs. I.D. Jacobs en dr. J.A.E. Kuys (eindredactie)
dr. C.A.M. Gietman, drs. R.M. Kemperink †,
drs. C.J.M. Schulte-van Wersch, C. Seebach

Verloren
Hilversum
2014

De reeks *Biografisch Woordenboek Gelderland* is een project van de Stichting Biografisch Woordenboek Gelderland.

De uitgave van deze publicatie kwam mede tot stand dankzij financiële steun van de Stichting Fonds A.H. Martens van Sevenhoven.

Niets in deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie en uitgever. No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the editors and the publisher.

ISBN 978-90-8704-472-5

© Uitgeverij Verloren, Torenlaan 25, 1211 JA Hilversum
Tel. 035-6859856, fax 035-6836557
www.verloren.nl

Typografie: Rombus, Hilversum
Omslagontwerp: Het Lab – Arnhem
Druk en brochage: Wilco, Amersfoort

Inhoud

Woord vooraf	7
Gebruikte afkortingen	9
De auteurs	10
Christopher Becker (1805-1890)	11
Ferdinand Hubertus Biessels (1902-1974)	14
Johannes Warnardus Bilders (1811-1890)	18
Margot Johanna Theodora van Boldrik (1907-2008)	21
Willem Gerard Brantsen (1831-1899)	23
Enno Brokke (1919-2007)	26
Jan Jurriën Buddingh jr. (1832-1905)	29
Catharina bastaard van Gelre (ca. 1511-ca. 1597)	32
Gerrit de Cock van Weerdenberch (ca. 1260-1339)	34
Joan Collette (1889-1958)	36
Cornelius Carolus Stephan Crone (1914-1951)	39
Anthony van Egmond (1775-1838)	42
Jo Folmering (1910-1991)	45
Bernardus Gangel (1809-1874)	48
Isaac van Geelkercken (1615-1672)	51
Cornelis van Geelkerken (1901-1976)	55
Alwina von der Goltz-Brantsen (1868-1957)	58
Bernt (Berend) van Hackfort (ca. 1475-1557)	62
Christiaan Hendrik Hammes (1872-1965)	64
Jacob Adolph van Heeckeren (1724-1792)	67
Fri Heil (1892-1983)	71
Jo Heinsius (1904-2006)	74
Max van Hoffen (1911-1955)	77
Jan Homan (1919-1991)	81
Jan Christiaan de Jager (1882-1958)	84
Jan Jansz (?-1629)	86
Robert Maria Kemperink (1940-2013)	89
Peter Kok Ankersmit (1802-1886)	92
Chelt (Rachel) Konijn (1924-1995)	95
Edzard Willem Koning (1869-1954)	99
Dirk Lenting (1789-1877)	101
Henri van de Loo (1885-1947)	104
Eugène Lücker (1876-1943)	107
A. Johanna Maris (1900-1996)	110
Kitty van der Mijll Dekker (1908-2004)	115
Johannes Olivier (1751-1808)	118
Bob Ontrop (1916-2012)	121
Michiel Derk van Otterloo (1810-1880)	123
Hugh Hope Alexander ('Joeki') van Pallandt (1891-1950)	126
Bernardus (Ben) Hendrikus Theodorus van Pinxteren (1933-2006)	130
Everard van Reyd (Eberhardus Reidanus) (1550-1602)	133
Joost Sasbout (1487-1546)	137
Assueer Jacob Schimmelpenninck van der Oye (1835-1915)	141

Johannes Schouw Santvoort (1846-1877)	145
Marinus Antonie Sipman (1847-1926)	148
Jaap Spaanderman (1896-1985)	150
Emile Viegiers (1921-1984)	154
Toon Vijftigschild (1902-1981)	156
Jan Vlaanderen Czn (1826-1909)	159
Marcus van Weze (voor 1494-1548)	162
Alfabetisch register van personen beschreven in de delen 1 t/m 10	165
Chronologisch register van personen beschreven in de delen 1 t/m 10	170
Auteursregister op de delen 1 t/m 10	175

Woord vooraf

Op 21 november 2013 werd de redactie opgeschrikt door het overlijden van haar voorzitter drs. Rob Kemperink. We wisten al lang dat Rob een broze gezondheid had, maar we zagen gelukkig ook steeds weer dat hij zich wist te herstellen en zijn werkzaamheden hervatte. Kort voor de zomervakantie van 2013 heeft hij nog de redactievergadering voorgezeten, een gedenkwaardige vergadering omdat dit de laatste bijeenkomst was in het kleine vergaderzaaltje van het Gelders Archief aan de Markt. We waren uit elkaar gegaan in de verwachting dat we nog intensief contact zouden hebben en dat we elkaar in het begin van 2014 weer zouden treffen. Helaas is het anders gelopen. We wensen zijn vrouw Els, die zo vaak blijik heeft gegeven van haar betrokkenheid bij het BWG, veel kracht toe. De redactie prijst zich gelukkig dat een van de BWG-auteurs, drs. Han Tetterode Ravenstein, bereid is gevonden voor dit deel een biografie van Rob Kemperink te schrijven. De aimabele en onverstoorbare persoonlijkheid van Rob zal ons altijd bijblijven.

Tijdens de laatste vergadering die we met Rob Kemperink mochten hebben, hebben we uitgebreid gesproken over de toekomst van het *Biografisch Woordenboek Gelderland*. Naar aanleiding van de toen gevoerde discussie heeft de redactie het besluit genomen de serie na de verschijning van deel 10 te beëindigen. Verschillende overwegingen hebben ons tot dit besluit gebracht. Op de eerste plaats wilden enkele redacteurs om persoonlijke redenen hun redacteurschap beëindigen. Na bij tien of iets minder delen betrokken te zijn geweest, wilden zij wel eens wat anders. Minstens zo doorslaggevend was de omstandigheid dat de provincie Gelderland geen subsidies voor historische publicaties meer verstrekt. Hierdoor is onze belangrijkste subsidieverstrekker weggefallen en dit financiële gat blijkt moeilijk op te vullen. Zoals al eerder besproken is mede op aandringen van sommige subsidiën-

ten en lezers door de redactie overwogen om digitaal verder te gaan. Tenslotte is het arsenaal aan interessante historische Gelderse persoonlijkheden nog lang niet uitgeput. Ten aanzien van een mogelijke digitale voortzetting moest echter al snel de conclusie worden getrokken dat een website zeker niet goedkoper is dan een papieren uitgave. Ook de vereiste continuïteit zagen we als een praktisch obstakel voor het starten en onderhouden van een website. We sluiten niet uit dat een biografisch woordenboek voor Gelderland in de toekomst nog eens als website wordt voortgezet, maar op dit moment ontbreken hiervoor de middelen. Voorlopig blijven alleen de oude delen 1 tot en met 6 raadpleegbaar via de website die wordt gehost door het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis (www.biografischwoordenboekgelderland.nl).

Over de hoeveelheid kopij die werd aangeboden, heeft de redactie nooit te klagen gehad. Het blijkt dat het genre van de korte biografie velen, amateurs en professionals, tot schrijven kan aanzetten en mooie resultaten kan opleveren. Veel reeds eerder gesignaleerde hiaten zijn evenwel naar het oordeel van de redactie niet bevredigend opgevuld. Vrouwen, sporters en ondernemers zijn na tien delen nog steeds ondervertegenwoordigd. Het zijn vooral politici, dominees, beeldend kunstenaars, schrijvers en historici die een plaatsje in het BWG hebben veroverd. De redactie betreurt deze eenzijdigheid reeds lang, maar was nu eenmaal afhankelijk van het aanbod en bijsturen bleek lastig.

Tot slot danken wij al onze auteurs, de subsidiënten en de uitgever voor de steun die zij sinds 1998 aan de totstandkoming van de tien delen van het *Biografisch Woordenboek Gelderland* hebben verleend.

De redactie

Gebruikte afkortingen

AAG	Afdeling Agrarische Geschiedenis
<i>BM Gelre</i>	<i>Bijdragen en Mededelingen van de Vereniging Gelre</i>
<i>BMHG</i>	<i>Bijdragen en Mededelingen van het Historisch Genootschap</i>
<i>BWG</i>	<i>Biografisch Woordenboek Gelderland, Hilversum 1998-2014</i>
ca.	circa
CBG	Centraal Bureau voor Genealogie
CODA	'Cultuur onder dak', Archief & Kenniscentrum Apeldoorn
DTB	Doop-, trouw- en begraafboeken
ed.	editie
eindred.	eindredactie
f.	folio
GeldArch	Gelders Archief, Arnhem
hs.	handschrift
inv.nr (s).	inventarisnummer(s)
KNOB	Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond
ms	manuscript
NIOD	instituut voor oorlogs-, holocaust- en genocidestudies
<i>NNBW</i>	<i>Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek</i>
nr.	nummer
RAN	Regionaal Archief Nijmegen
red.	redactie
tent. cat.	tentoonstellingscatalogus
toeg.nr.	toegangsnummer
UB	universiteitsbibliotheek
z.j.	zonder jaar
z.p.	zonder plaats

De auteurs

prof.dr.ir. L. Aardoom
R. Chamuleau
drs. R.F.M. Boshouwers
C.M. Boshouwers-Biessels
drs. C.F.A. Crone
dr. A.M.A.J. Driessen
dr. O.W. Dubois
dr. L.J.I. Ewals
R. Faber
J.N.A. Groenendijk
drs. M. Gubbels
M.G.A. Hendriks MA
H. Hofman
drs. I.D. Jacobs
dr. A.E.M. Janssen
prof.dr. F. Keverling Buisman
dr. B.K.S. Koene
drs. T.P.G. Kralt Msc.
dr. J.A.E. Kuys
dr. A.G.W.J. Lansink
drs.ing. J.M. Leijendeckers
dr. A.J. Lever
dr. E. Luikens
dr. A.H.W.M. Pelkmans
F. Reurink
drs. C.O.A. Schimmelpenninck van der Oije
drs. C.J.M. Schulte-van Wersch
C. Seebach
drs. J.W. Tetterode Ravestein
E. Tetterode Ravestein-Winkelman
drs. J.A. van der Valk
dr. M. van Vliet
dr. P.W. van Wissing

Christopher Becker

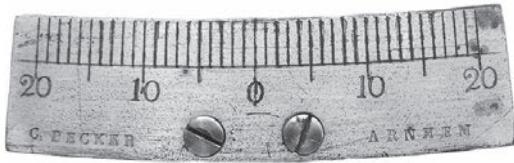
1805-1890, *instrumentmaker en fabrikant*

Christopher Becker werd op 28 september 1805 in Filsum (Oost-Friesland, Duitsland) geboren als oudste zoon van meester-timmerman en werktuigkundige Folkert Christophers Becker (1770-1845) en Hille Ubben (1779-1862). Hij trouwde driemaal: op 5 augustus 1834 met Henrietta Klaskea Penning (Nortmoor, Oost-Friesland 28 februari 1812-Groningen 12 januari 1841), op 13 september 1842 met Louisa Juliana Marius (Arnhem 2 januari 1813-Hudson City, New Jersey, Verenigde Staten 16 juli 1867) en omstreeks 1878 met Rijntje Geurtje Rijnders (Dodewaard 18 november 1852-Chicago, Illinois, Verenigde Staten 5 november 1913). Van Rijntje scheidde hij in 1886. Met Louisa Juliana had hij vijf, in Arnhem geboren en in leven gebleven, zoons: Ernst (1843-1889), Christiaan (1844-1915), Henri Louis (1848-1903), Juliaan Johan (1849-1929) en August Henri (1854-1886). Christopher Becker overleed in New York City op 12 februari 1890.

Vooraan in de Lutherse Sankt Pauluskerke te Filsum draagt een verhoogde bank de namen van Christopher Beckers ouders. Notabele ingezetenen dus, die zich overigens minder onderscheidden door hun welstand dan vanwege hun uitzonderlijke manier van leven op Eggehörn, het boerenbedrijf waar Christopher werd geboren en opgroeide met zijn jongere broers Ubbe Weerts en Folkert. Ze groeiden op in een artistieke omgeving, zoals Ubbe Weerts' dochter – Christophers nichtje – Fanny Anna Becker alias Klinck-Lütetsburg schetste in de door haar in 1895 uitgebrachte familieroman *Aus dem Künstlernest*. Haar onder pseudoniem opgevoerde grootvader Folkert Christophers Becker zou meer kunstenaar dan boer zijn geweest en, terwijl zijn vrouw Hille het bedrijf voerde, zou hij zijn tijd voornamelijk onbetaald hebben besteed aan technische klussen zoals het repareren van klokken en de constructie van landbouwwerktuigen voor anderen. Daartegenover kon Becker rekenen op hulp bij het vinden van werk voor zijn zoons in de stad en – dit zo zijnde – zouden Ubbe Weerts en Folkert hun latere successen als koopman te Emden, respectievelijk orgelbouwer te Hannover daaraan te danken hebben gehad. En niet te vergeten Christopher, die als instrumentmaker, de naam Becker grensoverschrijdend zou vestigen. Hoewel, volgens de schrijfster, de Beckers als boeren op Eggehörn weinig respect afdwongen, zouden hun zoons – geïnspireerd door hun technisch handvaardige vader – het elders ver brengen.

De geschiedenis bevestigt het. In het voetspoor van hun vader hadden zij de voorkeur gegeven aan de techniek, niet uit liefhebberij als kunstenaar, maar als beroep. Na het fijne handwerk te hebben geleerd in vaders werkplaats zwierven zij uit, waarbij Christopher zich omstreeks 1830 als instrumentmaker vestigde te Groningen. Freelance werkend, kwam hij daar al spoedig in contact met de chemisch technolog professor S. Stratingh Ezn., die zich – ondernemend als hij was – wierp op het actuele vraagstuk van de ontwikkeling van de vervoersinfrastructuur: per spoor, of over gewone wegen? Stratingh was voorstander van een hybride oplossing en ontwierp in samenwerking met zijn 'vriend de mechanicus' – zoals hij Becker aanduidde – een op stoomkracht voortbewogen voertuig, waarmee zij in 1834 en 1835 in Groningen en omgeving succesvolle rijproeven namen. Een in 1835 ontworpen 'elektromagnetische wagen' bracht het echter niet verder dan een door Becker vervaardigd model; niettemin een eerste stap naar een elektrische auto. Verder vervaardigde Becker, zowel voor de hogeschool als voor particulieren, in Groningen allerhande andere apparaten: luchtpompen, verdeelmachines, slingers, heliostaten en balansen. Het was vooral wegens zijn betrokkenheid bij de mechanisatie van het vervoer dat koning Willem I hem in 1836 een aanmoedigingspremie van f 600,- toekende.

Maakte Becker aanvankelijk vermoedelijk gebruik van de voorzieningen van de hogeschool, in janu-

Signatuur op in Beckers Arnhemse fabriek vervaardigde demontabele balans voor fijne weging (collectie en foto: R.J. Holtman)

ari 1836 kocht hij een eigen huis met werkplaats in de Oude Ebbingestraat, hoek Hofstraat. Daar kreeg hij in juli 1837 bezoek van ingenieur A. Lipkens, die als adviseur inzake werktuig- en scheikunde bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken, opdracht had gekregen om orde op zaken te stellen bij de invoering van het metrieke stelsel van maten en gewichten. Ter uitvoering daarvan was Lipkens op zoek naar een gedegen vakman voor het vervaardigen van balansen en gewichten voor de ijk, de essayeurs en het muntwezen. De uitstekende indruk die Becker op Lipkens maakte, werd de opmaat voor een vruchtbaar contact, waarbij Lipkens werd verzekerd van de gewenste balansen en Becker gelegenheid kreeg de rijksoverheid in zijn klantenkring op te nemen. In de ervaren en gezaghebbende technicus Lipkens zag Becker de stimulerende kracht voor zijn onderneming, min of meer zoals professor Stratingh dat in de jaren daarvoor was geweest.

Becker kreeg het druk met de balansenfabricage en om ook aan de wensen van particuliere klanten, zoals apothekers, te kunnen voldoen kreeg hij in 1840 behoefte aan een ruimere werkplaats. Die behoefte zal mede de reden zijn geweest om voorjaar 1841, kort na het overlijden van zijn vrouw Henrietta Klaskea in januari, te verhuizen naar Arnhem waar hij al, of spoedig daarna, contact had met de apothekerszoon Christiaan Theodorus Marius, samen met wie hij al dadelijk in 1841 experimenteerde met de microfotografie, waarbij Marius zijn kennis van de daguerrotypie (de fotografie) inbracht en Becker een 'hydro-oxygeen-microscoop', een destijds opzienbarende sterk vergrotende projector. Op voorspraak van bestuurslid Marius werd Becker in januari 1842 lid van het Arnhemse Natuur- en Letterkundig Genootschap *Prodesse Conamur*.

Door zijn huwelijk, later dat jaar, met Christiaans zus Louisa Juliana werd Beckers band met de familie Marius bestendigd. Met haar ging hij dadelijk wonen in het nieuwe huis dat hij had laten bouwen aan de Eusebiusbinnensingel, waar hij ook zijn gewenste

ruimere werkplaats inrichtte en waar in de jaren 1843-1854 zijn vijf zoons zouden worden geboren. Zijn werkplaats groeide uit tot een fabriek met werknemers zoals Hendrik Olland en leerlingen, onder wie Berend Holsboer en Jan Jurriën Buddingh, die later voor eigen rekening naam zouden maken in de Nederlandse instrumentmakersnijverheid. Naast weegwerktuigen (balansen en bascules), maakte Becker ook instrumenten voor de landmeetkunde. Daarnaast ook geheel andere toestellen zoals pompen, brandspuiten en stoomfluiten. Bij de beproeving van dit laatste product kwam hij in 1848 wegens burengerucht in opspraak en werd hij in 1849 veroordeeld tot 50 gulden boete en drie dagen gevangenis. Nadat die hem waren kwijtgescholden zag hij, erop vertrouwend dat hem in de toekomst niet opnieuw 'hinderpalen' in de weg zouden worden gelegd, alsnog af van zijn plan om met de zaak te verhuizen naar Düsseldorf.

In Nederland doorwerkend, richtte Becker zich in toenemende mate ook op de internationale markt. Zo kwam hij met zijn balansen in 1852, respectievelijk 1853 uit op de internationale nijverheidstentoonstellingen te Londen en New York. Tot zijn ongenoegen viel hij in Londen naast de prijzen, maar in New York behaalde hij brons; een opsteker die hij goed zou kunnen gebruiken, want een jaar later kwam hij in Arnhem weer in de moeilijkheden. Van een onaangekondigde inspectie van zijn fabriek door fiscale ambtenaren belast met de naleving van de Patentwet was Becker niet gediend en een woordenwisseling ont-aardde van zijn kant in beledigingen en bedreigingen. Die boden voldoende grond voor een strafrechtelijke aanklacht en in hoogste instantie in 1855 een veroordeling tot een geldboete en een maand gevangenis.

Kwam Becker na het incident van 1849 terug op zijn besluit om naar Düsseldorf te vertrekken, deze nieuwe 'hinderpaal' was voor hem onoverkomelijk en in augustus 1855 vertrok hij met zijn gezin naar Amerika. Niet onvoorbereid, want na al in januari zijn 22-jarige medewerker Jan J. Buddingh als medefirmant in zijn zaak te hebben opgenomen, trok hij zichzelf in juli geheel uit de firma Becker & Buddingh terug en verkocht hij zijn huis en werkplaats aan Buddingh. In 1853 te New York naam gemaakt hebbend met zijn bekroonde analytische balansen, zal hij na aankomst aldaar in 1855 voortvarend met de verdere ontwikkeling aan de slag zijn gegaan. In 1856 woonde hij te Brooklyn, waar hij met zijn nieuwe onderneming, Becker & Sons, in Hicks Street gevestigd was. Al in 1857 viel hij te New York weer in de prijzen, nu vanwege zijn fraaie landmeetkundige en meteorologische instrumenten.

Binnen enkele jaren verhuisd naar Columbia Street, bood hij daar, op de Brooklyn Heights, zijn diensten aan als maker van nautische en astronomische instrumenten. Ter beproefing daarvan bouwde hij een observatorium, compleet met waarnemingskoepel; een inrichting waarmee hij in november 1859 het nieuws haalde vanwege de installatie van een vallende tijdbal, die aangestuurd door een zelfgebouwde en astronomisch bijgehouden klok, uitgaande zeevaarders gelegenheid bood hun chronometers gelijk te zetten. Becker verloor echter de concurrentie van een soortgelijke voorziening op het Custom House te Manhattan en ging – de in april 1861 ontbrande burgeroorlog kan daartoe hebben bijgedragen – in 1863 met zijn gezin terug naar Europa. Daar, in Antwerpen, begonnen Becker & Zonen een fabriek in balansen en fijne mathematische instrumenten, een onderneming die later door twee van de zonen te Rotterdam als Becker's Sons werd voortgezet.

Geremigreerd naar Amerika, verwierf Christopher op 3 juli 1868 het staatsburgerschap, een jaar nadat hij zijn (tweede) vrouw Louisa Juliana te Brooklyn had moeten begraven. Samen met zijn twee oudste zoons nam Becker omstreeks 1875 te New Rochelle (New York) een nieuwe balansenfabriek van Becker & Sons in gebruik, maar door onenigheid over zijn huwelijk – enkele jaren later gesloten – met zijn ruim 45 jaar jongere huishoudster Rijntje Geurtje Rijnders brak Becker in 1884 met zijn zoons en gingen zij verder als Becker Brothers. In mei 1886 verliet Rijntje haar man om een jaar later te trouwen met een van diens ex-medewerkers. Het zal begin 1890 zijn geweest dat Christiaan Becker zijn vader liet opnemen in de New Yorkse psychiatrische inrichting op Ward's Island. Omdat de bejaarde balansenfabrikant er kort voor zijn dood op 12 februari nog verbleef, is het waarschijnlijk dat hij daar overleed. Hij werd in Brooklyn begraven.

Geen Geldersman, zelfs geen Nederlander van geboorte, noch bij overlijden, heeft Christopher Becker in zijn tijdelijke woon- en werk omgeving Arnhem zijn sporen nagelaten. In de jaren 1841-1855 legde hij daar

de grondslag voor een instrumentmakersnijverheid waarmee de stad ruim een eeuw lang landelijk concurrerend was. Hoewel – naar het lijkt – in de omgang minder vaardig, was Becker op zijn vakgebied geniaal.

Literatuur

- L. Aardoom, 'De mechanicus Christopher Becker (1805-1890). In Arnhem een pionier op doorreis', in: *BM Gelre* 103 (2012), 167-202
- M. Hartgerink-Koomans, 'Het Groninger stoomwagentje', in: *Groningse Volksalmanak*, 1957, 76-84
- F. Klinck-Lütetsburg, *Aus dem Künstlernest*, Stuttgart 1895
- J. Mooij, *Instrumenten, wetenschap en samenleving. Geschiedenis van de instrumentenfabricage en -handel in Nederland 1840-1940*, proefschrift Katholieke Universiteit Brabant, z.p. 1988
- M. Rooseboom, *Bijdrage tot de geschiedenis der instrumentmakerskunst in de Noordelijke Nederlanden tot omstreeks 1840*, Leiden 1950, 28
- K. Schaap, 'Een stukje gelegenhedswetgeving te Arnhem 1848', in: P.J.W. Beltjes en A.P. van Schilfgaarde (red.), *Gelders mengelwerk: korte bijdragen uit de geschiedenis van Gelderland*, Zutphen 1979, 90-94

Bronnen

- Nationaal Archief, Den Haag, 2.21.110 Ir. A. Lipkens, inv. nrs. 4, 28, 32 en 40
- Groninger Archieven, Groningen, 1870 Notarissen te Groningen, inv.nr. 202 en 1871 Notarissen te Groningen, inv.nr. 139
- GeldArch, 0168 Notariële archieven 1811-1925, inv.nrs. 6720 en 6735
- GeldArch, 2055 Arnhemse historische vereniging Prodesse Conamur, inv.nr. 7
- GeldArch, 2000 Oud archief Arnhem, inv.nr. 1045
- *Algemeen Handelsblad*, 1847-1855 en 1863
- *Arnhemse Courant*, 1848-1855
- Amerikaanse couranten (*The New York Times*, *The Brooklyn Daily Eagle*, *New York Daily Tribune* en/of *The Sun*) 1854-1890
- US Census 1880 (geraadpleegd via www.familysearch.org)

L. Aardoom

Ferdinand Hubertus Biessels

1902-1974, *schoenfabrikant, illegaal werker en cultuurbevorderaar*

Ferdinand (roepnaam: Ferdi) Hubertus Biessels werd op 30 september 1902 te Nijmegen geboren uit een katholiek Nijmeegs geslacht. Hij was het vierde kind en de derde zoon uit het huwelijk van Petrus Johannes Biessels (1867-1956) en Petronella Hermsen (1869-1947). In het ouderlijk gezin werden zeven kinderen geboren (drie dochters en vier zonen). In 1932 trouwde Ferdi Biessels met Bep (Bertha Alida Henriette) Weers (1910-2004) uit Amsterdam. Het gezin Biessels-Weers telde drie dochters, van wie de jongste als oorlogsslachtoffer in 1944 in het gezin werd opgenomen en in 1956 werd geadopteerd. Ferdi Biessels overleed op 28 maart 1974 te Nijmegen.

Ferdi Biessels kan worden getypeerd als een man die een aangeboren handelsgeest combineerde met inventiviteit, sociale bewogenheid en culturele belangstelling. Eerstgenoemde hoedanigheid had hij gemeen met zijn vader, die met hard werken en zakelijk inzicht vanaf 1893 in Nijmegen een brandstoffenhandel had, die kon uitgroeien tot de regionale onderneming P.J. Biessels' Kolengroothandel. Hierin gingen ook diens zonen Gerard (1900-1943) en Jan (1908-1996) participeren, om na hun opleiding zelfstandig in deze branche verder te gaan. Ook hun broer Ferdi leerde van huis uit praktijk en fijne kneepjes van een productief en renderend ondernemerschap, maar zijn beroepskeuze voltrok zich in een andere richting, buiten de brandstoffenhandel. Na de lagere school bezocht hij de ulo en tijdens deze driejarige opleiding ontwikkelde hij een opvallende leeslust, vooral voor lectuur betreffende geschiedenis, kunst en cultuur. De basis voor zijn latere carrière als fabrikant werd gelegd, toen hij in zijn geboortestad als jongste bediende bij de Twentsche Bank kon beginnen en aldus een praktische leerschool doorliep. Om zich nader te kwalificeren voor een leidinggevende functie op economisch terrein, volgde hij als bankemployé met goed gevolg de Handelsavondschool.

Vader Piet Biessels fourneerde voor elk van zijn zonen telkens een aanzienlijk startkapitaal (in de vorm van aandelen of een eigen zaak/firma), waarmee zij in Nijmegen of elders als zelfstandig ondernemer een solide bestaanszekerheid konden opbouwen. Daartoe deed zich bij zoon Ferdi in november 1924, ruim een maand na zijn 22ste verjaardag, een gereede mogelijkheid voor. Hij kon als mededirecteur en aandeelhou-

der een leidende functie gaan innemen bij de in 1924 opgerichte 'N.V. Schoenfabriek voorheen Frans Verschuur', vanaf 1930 'Robinson Schoenfabriek N.V.' Na tien jaar viel de *combine* van Frans Verschuur en Ferdi Biessels uiteen, als gevolg van 'verschil van inzicht en karakter'. Laatstgenoemde zag zich toen gedwongen zijn functie op te geven en zich uit de N.V. uit te kopen. Nog in hetzelfde jaar werd hij medeaandeelhouder en tweede directeur bij de 'N.V. Wotana Schoenfabriek' te Nijmegen, een expanderend bedrijf dat in juni 1931 door Theodorus en Herman Otten was opgericht.

Als mededirecteur kwam Ferdi volledig tot zijn recht. Hij had oog voor andere, meer eigentijdse verkoop- en reclameactiviteiten en lanceerde de merknaam Swift, die in elke dagbladadvertentie van Swift-schoeisel werd geassocieerd met het spoedig vertrouwde logo van de hazewind: het beeldmerk dat garant stond voor een 'gezwinde en soepele tred' bij de drager van Swift-schoenen. Tussen Herman Otten en Ferdi Biessels groeide in de tweede helft van de jaren '30 een constructieve samenwerking die productie en afzet van een fraai en gevarieerd assortiment schoenen ten goede kwam. Er moest worden uitgezien naar een grotere bedrijfsruimte. Daarvoor konden in de loop van het jaar 1940 aan de Muntweg in Nijmegen de leegstaande gebouwen van de kunstzijdespinnerij Drya worden ingericht. Op 19 november 1940, ruim een half jaar na de fatale meidagen die Nederland vijf jaar lang in bezetting en oorlog zouden dompelen, kon de nieuwe fabriek onder de bedrijfsnaam 'Swift Schoenfabriek' (met een productiecapaciteit van welkelijks 15.000 paar) worden betrokken. Ondanks de zorgelijke tijdsomstandigheden was de officiële ope-